

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ενότητα 2: Ορισμός του δικαίου

Παρούσης Μιχαήλ

Τμήμα Φιλοσοφίας

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά **ΠΠ**
μαθήματα

Σκοποί της ενότητας

1. Το αντικείμενο της φιλοσοφίας του δικαίου
 2. Ένας πρώτος ορισμός του δικαίου
 3. Επεξήγηση του ορισμού του δικαίου
-

1. Πρόβλημα της διαφοράς

Ο λόγος αναφοράς αυτών των τεκμηρίων, δηλαδή των πινακίδων, είναι να δούμε ότι το πρόβλημα που ανακύπτει κάθε φορά με το δίκαιο είναι ένα πρόβλημα που έχει να κάνει με τη διαφορά. Δηλαδή, η διαφορετική μας αντίληψη για το ποιος δικαιούται τι είναι αυτό που συνδέει την έννοια του νόμου, του δικαίου και της δικαιοσύνης. Αυτά τα τρία συνδέονται πάνω στη σχέση ρύθμισης με την εξουσία. Όλο αυτό το πλέγμα ανακύπτει από την κοινωνική συμβίωση.

Άρα, τα θέματα τα οποία ανακύπτουν από την συμβίωσή μας απαιτούν ρυθμίσεις:

- 1) είτε η ρύθμιση ανάγεται σε μια εκάστοτε απόφαση της εξουσίας
- 2) είτε σε ένα μόνιμο μηχανισμό επίλυσης προβλημάτων, τον νόμο.

Η ανάγκη ρύθμισης προϋποθέτει εξουσία. Η εξουσία προϋποθέτει ιεραρχία, ασυμμετρία δυνάμεων, δυνατότητα επιβολής ακόμα και άσκηση βίας. Οι κοινωνίες στηρίζονται στην εξουσιαστική επιβολή παρά στην ελεύθερη συμφωνία μεταξύ υποκειμένων.

2. Πρόβλημα της Φιλοσοφίας Δικαίου

Αν και υπάρχει η έννοια της ρύθμισης, το πρόβλημα της Φιλοσοφίας του Δικαίου συνίσταται στο πώς θα μεταβούμε από τον νόμο στη δικαιοσύνη και όχι από τον νόμο στο δίκαιο. Η δικαιοσύνη είναι ένα αφηρημένο γενικό δέον. Στο νόμο υπάρχει σκοπιμότητα στη ρύθμιση, δηλαδή η έννοια της αποβλεπτικότητας. Το δέον της δικαιοσύνης έχει κριτήρια ορθότητας. Η αξιολογική αποτίμηση του νόμου στηρίζεται στην αξία της δικαιοσύνης.

3. Το αντικείμενο της Φιλοσοφίας του Δικαίου

Το αντικείμενο της Φιλοσοφίας του Δικαίου είναι να δείξει γιατί η οφείλουμε να υπακούμε το νόμο στον βαθμό που αυτός είναι δίκαιος. Η Φιλοσοφία του Δικαίου μας δίνει τα μέτρα πάνω στα οποία μπορούμε να χτίσουμε την αξία της δικαιοσύνης.

4. Ορισμός του δικαίου

Το δίκαιο αποτελεί ένα σύνολο κανόνων , οι οποίοι ρυθμίζουν με τρόπο υποχρεωτικό τις σχέσεις των ανθρώπων που συμβιώνουν σε μία κοινωνία οργανωμένη σε κράτος. Ο ορισμός αυτός δεν έχει μέσα του την έννοια της δικαιοσύνης. Είναι μια προσπάθεια ορισμού του δικαίου ως θεσμού. Είναι ο λεγόμενος θετικιστικός ορισμός του δικαίου.

5. Επεξήγηση του ορισμού του δικαίου

1. Υπάρχουν άλλοι κανόνες εκτός από αυτούς του δικαίου;

- Πέρα από τους κανόνες που αποτελούν δίκαιο υπάρχουν κι άλλοι που δεν αποτελούν.
- Ο κανόνας κατ' αρχήν είναι ένα στατιστικό μέγεθος.
- Κανόνες παράγονται και μέσα από συνήθειες.
- Οι νομικοί κανόνες είναι μέρος μια γενικής κατηγορίας κανόνων που αποτελούνται από κοινωνικές συνήθειες, ηθική και δίκαιο.

2. Ρυθμιστική βούληση

- Οι κανόνες δικαίου εκφράζουν μία συγκεκριμένη ρυθμιστική βούληση.
- Υπάρχει κάτι εξωτερικό που τους δημιουργεί και τους επιβάλλει.
- Τίθενται εκτός της δικής μας βούλησης και επιβάλλονται βίαια.

3) Υποχρεωτικότητα νόμου

- Υποχρεωτικότητα δεν έχουν οι συνήθειες και η ηθική.
- Ο νόμος είναι υποχρεωτικός και απρόσωπος εκ φύσεως αλλιώς δεν θα είχε αξία.
- Είναι υποχρεωτικό στο δίκαιο και να το ακολουθήσεις και να θες να το ακολουθήσεις ενώ ο κανόνας της ηθικής είναι υποχρεωτικός να τον ακολουθήσεις αλλά όχι υποχρεωτικός στη υποχρέωση να τον ακολουθήσεις.

6. Ρύθμιση

Ρυθμίζω κάτι σημαίνει ότι: παρεμβαίνω στα πράγματα και λέω ότι κάτι θα είναι Α και όχι Β, υπερβαίνω σε μια ισορροπία σχέσεων. Η ρύθμιση κάθε φορά είναι μία επιλογή. Η επιλογή πολλές φορές έχει να κάνει με δικαιολογητικούς λόγους. Το δίκαιο, η ηθική και οι συνήθειες υφίστανται στην διυποκειμενικότητα, που σημαίνει ότι ρυθμίζω καταστάσεις που προκύπτουν ανάμεσα σε δύο υποκείμενα. Η ρύθμιση έχει να κάνει με συμφωνία/συμβιβασμό.

7. Σχέσεις

- Οτιδήποτε έχει να κάνει με πρακτικά ζητήματα στηρίζεται σε μία σχεσιακή βάση.
- Είναι το σημείο αναφοράς για οποιαδήποτε ανάγκη κανονιστικότητας και ρυθμιστικότητας
- Ο τρόπος ρύθμισης των σχέσεων διαφέρει
- Οι σχέσεις των ανθρώπων δημιουργούν κοινωνία
- Οι σχέσεις του δικαίου είναι περιορισμένες
- Τις σχέσεις δικαίου τις θεσμοθετεί το ίδιο το δίκαιο
- Σχέση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων

8. Ανθρώπων κοινωνία

- Η κοινωνία στηρίζεται σε σχέσεις

- Οι σχέσεις εκφράζουν την έννοια της διυποκειμενικότητας
- Η διυποκειμενικότητα ανάγεται σε υποκείμενα που λέγονται πρόσωπα
- Τα πρόσωπα είναι άνθρωποι
- Σήμερα το ότι το δίκαιο ρυθμίζει τις σχέσεις των ανθρώπων θεωρείται λανθασμένα αυτονόητο. Στο δίκαιο δεν υπάρχει τίποτα το αυτονόητο.
- Όλοι οι άνθρωποι μετέχουν στο δίκαιο αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι θα εξακολουθήσει να είναι έτσι

9. Σύνολο

- Αν είχαμε μόνο ατομικούς κανόνες , θα είχαμε νόμους; Αλλά δεν θα είχαμε δίκαιο
- Το δίκαιο για να έχει λειτουργικότητα οφείλει να μην έχει αντιφάσεις και κενά
- Με τη λέξη σύνολο εννοείται ένα λογικά ορθό σύνολο

10. Κράτος δικαίου

1)μία κοινωνία οργανωμένη σε κράτος

2)η μορφή της πολιτείας στην οποία το δίκαιο είναι πάνω από τα πρόσωπα, έχουμε απρόσωπους θεσμούς, το στηρίζεται σε ένα σύνταγμα

3)Σύνταγμα

•στηρίζεται στην αρχή της νομιμότητας:

1)καμία απόφαση δεν μπορεί να γίνει χωρίς προηγούμενο νόμο

2)όχι μόνο τίποτα δεν γίνεται χωρίς νόμο αλλά δεν γίνεται τίποτα ενάντια στον νόμο

- είναι η ιεραρχική πηγή δικαίου σε εθνικό επίπεδο ενώ σε επίπεδο υπερεθνικό ανώτερο είναι το ενωσιακό δίκαιο

- Περιλαμβάνει 1)τα ανθρώπινα δικαιώματα και 2) τη δομή της πολιτείας

- Κάτω από το Σύνταγμα είναι οι νόμοι που ψηφίζονται κατ' επιταγή του συντάγματος

- Κάτω από τους νόμους είναι τα προεδρικά διατάγματα που δεν μπορούν να παραβιάσουν ούτε το σύνταγμα ούτε τους νόμους

- Κάτω από τα προεδρικά διατάγματα είναι οι υπουργικές αποφάσεις που ρυθμίζουν ένα σύνολο θεμάτων

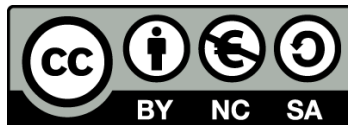
- Κάτω από τις υπουργικές αποφάσεις έχουμε τις διοικητικές πράξεις

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Παρούσης Μιχαήλ 2015. «Φιλοσοφία του Δικαίου. Ορισμός του δικαίου». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PHIL1918/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

